

Efşan NAS ÖZEN¹
Araştırmacı, Ekonomi Etütleri
Damla ÖZDEMİR²
Araştırmacı, Ekonomi Etütleri

TÜRKİYE'DE İHMAL EDİLEN KIRSAL YOKSULLUK Endonezya'dan Ne Öğrenmeliyiz?

Geçtiğimiz yüzyılda ekonomistler tarafından yoksulluğa karşı sunulmuş en yaygın çözümlerden biri olmasına karşın ekonomik büyüme, yoksullukla mücadelede tek başına yetersiz kalmaktadır. 2002'den bu yana yılda ortalama yüzde 5,4 büyümüş olan Türkiye'de de yoksulluk önemli bir sorun olmaya devam ediyor. Mevcut son verilere göre 2009 yılında 12,8 milyon yoksulun bulunduğu Türkiye'de kentsel yoksulluktaki düşüşe karşın kırsal yoksulluğun giderek arttığı görülüyor.

1990'lı yıllardan bu yana kırsal yoksulluğun ciddi bir sorun teşkil ettiği bir diğer ülke ise Endonezya'dır. Ancak Endonezya, 1998'den beri uyguladığı sosyal yardım politikaları sonucunda kırsal yoksulluğu önemli ölçüde azaltmayı başarmıştır. Kırsal kesimin ihtiyaçlarına yönelik tasarlanmış sosyal yardım politikalarının zayıf olduğu ülkemizde politika üreticiler için Endonezya'nın kırsal yoksullukla mücadelesinden çıkarılacak önemli dersler vardır.

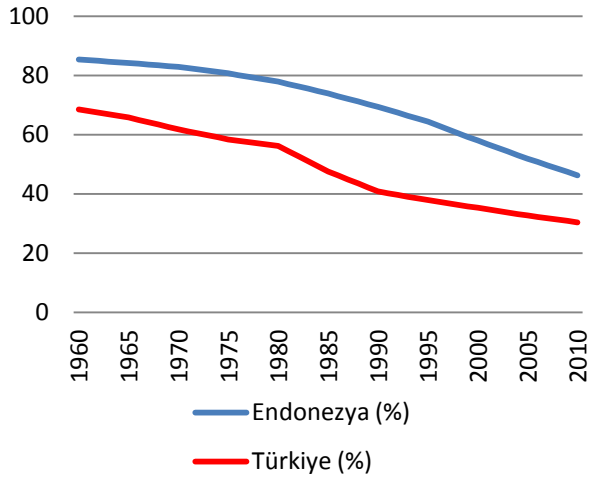
¹ <http://www.tepav.org.tr/tr/ekibimiz/s/1249/Efsan+Nas+Ozen>

² <http://www.tepav.org.tr/tr/ekibimiz/s/1188/Damla+Ozdemir>

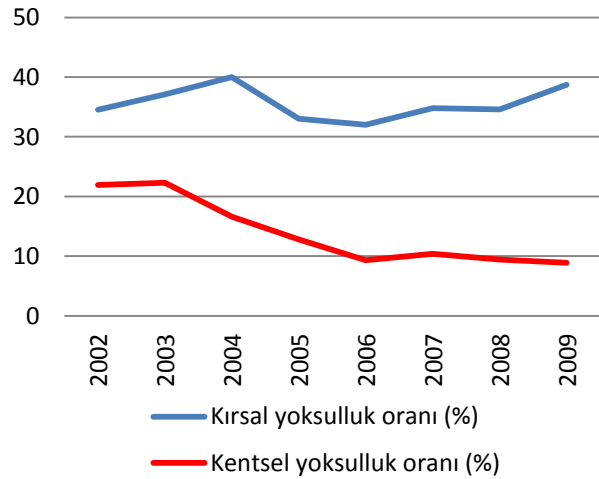
Kırsal Yoksullukta Mevcut Durum: Türkiye ve Endonezya

Türkiye ve Endonezya, son 30 yılda önemli bir iktisadi dönüşüm geçirerek gelişmekte olan ülkeler arasında kendilerine ön sıralarda yer bulmuş ülkelerdir. IMF'nin 2011 gayri safi yurtiçi hasıla verilerine göre Türkiye dünyanın en büyük 18. ekonomisi konumunda iken, Endonezya Türkiye'nin iki sıra önünde yer alarak 16. en büyük ekonomi olmuştur.³ İki ülke de 1960'lardan bu yana hızlı bir kentleşme süreci içine girmiş, kırsal kesimin toplam nüfus içindeki payında yaklaşık yüzde 40'lık bir düşüş yaşanmıştır (Şekil 1). Kentleşme oranlarındaki benzerliğe karşın iki ülke, kentsel ve kırsal yoksulluk oranlarının son 10 yıldaki değişimine bakıldığında çok farklı iki tablo çizmektedir (Şekil 2 ve Şekil 4).

Şekil 1. Kırsal kesimin toplam nüfus içindeki payı

Şekil 2. Türkiye'de yoksulluk

Kaynak: WDI

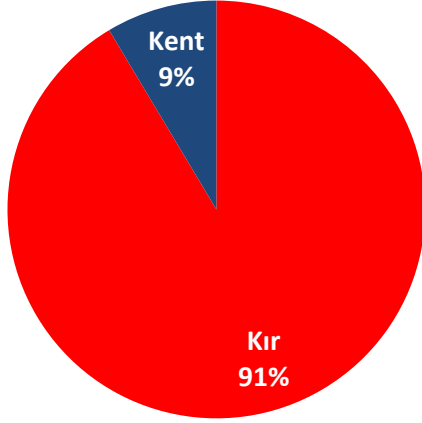
Türkiye'de kentsel ve kırsal yoksulluk oranları⁴ karşılaştırıldığında, mevcut veriler 2002'den bu yana kentsel yoksullukla mücadelede başarıya ulaşıldığına işaret etmektedir. Dünya Kalkınma Göstergeleri'ne (WDI) göre kentsel nüfus içerisinde yoksul bireylerin payı 2002'de yüzde 21,9 iken 2009'da yüzde 8,9'a düşmüştür. Ancak kırsal yoksulluk, kentsel yoksulluğun tersine 2006'dan itibaren yükselmiş, 2002'de kırsal nüfus içerisinde yoksul bireylerin payı yüzde 34,5 iken, 2009'da bu pay yüzde 38,7'ye ulaşmıştır. Kırsal kesimde yaşayan yoksul sayısına bakılırsa, kırsal yoksulluk oranlarında görülen artış kentleşmeden kaynaklanmamaktadır. Türkiye'nin kırsal bölgelerinde 2002 yılında 7,7 milyon yoksul varken, bu sayı 2009'da 8,5 milyonu geçmiştir. Türkiye'nin ortalama yüzde 5,4 büyümüş olduğu 2002-2009 döneminde kırsal kesimde 845 bin kişinin daha yoksulluk sınırı altında

³ IMF verilerine göre 2011 yılında Endonezya 845,6 milyar dolar ile dünyanın en büyük 16. ekonomisi, 840,4 milyar dolar ile Hollanda 17., Türkiye ise 778 milyar dolar ile dünyanın en büyük 18. ekonomisi olmuştur.

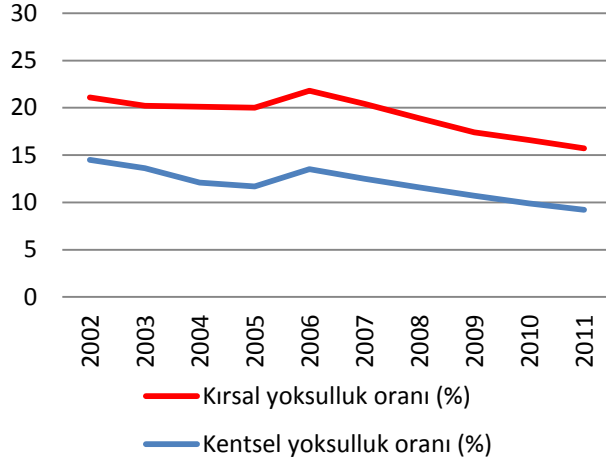
⁴ Kırsal yoksulluk, yoksulluk sınırı altındaki kırsal nüfusun toplam kırsal nüfusa bölünmesi ile elde edilmektedir. Kentsel yoksulluk ise kentler içinde yoksulluk sınırı altında kalan nüfusun toplam kentsel nüfusa oranıdır.

kalması, Türkiye'nin ekonomik kalkınma sürecinde kırsal kesimin ihmal edildiğine işaret etmektedir. Türkiye'de TÜİK 2009 verilerine göre açlık sınırı altında yaşayan 339 bin kişinin yüzde 91'inin, kırsal kesimde ikamet ediyor oluşu da bu görüşü desteklemektedir (Şekil 3).

Şekil 3. Türkiye'de gıda yoksulluğu (açlık)

Şekil 4. Endonezya'da yoksulluk oranları

Kaynak: TÜİK 2010 Yoksulluk Çalışması

Kaynak: WDI

Endonezya'da da endüstrileşme ve kırdan kente göç ile birlikte kırsal nüfusta yıllar içinde azalma görülmüştür. Ancak, Şekil 1 Endonezya'da kırsal nüfusun Türkiye'dekine oranla daha büyük bir paya sahip olduğunu da göstermektedir. Kırsal kesime yönelik yoksullukla mücadele, yaklaşık 240 milyon nüfuslu Endonezya için Türkiye'ye göre daha da maliyetlidir.⁵ Buna rağmen Endonezya, hem kentsel, hem de kırsal yoksulluk oranlarını düşürmeyi başarmıştır. Özellikle 2002'de yüzde 21,1 olan kırsal yoksulluk oranını 2011'de yüzde 15,7'ye düşürmüş olması, Türkiye'nin tam aksi yönünde bir gelişmedir. Endonezya'da 2002-2010 yılları arasında kırsal bölgelerde yaşayan 7,2 milyon kişi yoksulluktan kurtulmuştur.

Dünya Bankası'nın kalkınma göstergelerinden alınan bu veriler, kırsal yoksullukla mücadelede Endonezya'da uygulanan politikaların son derece etkili olduğunu, Türkiye'nin ise kırsal yoksullukla mücadelede oldukça geride kaldığını göstermektedir. İki ülkede kırsal yoksullukla mücadeleye yönelik uygulamaların karşılaştırması, Türkiye'de de bu önemli soruna çözüm getirilebilmesine ön ayak olabilir.

⁵ Endonezya'da kırsal nüfusun çok büyük olmasının yanında coğrafyası da yoksullukla mücadeleyi zorlaştıran bir etkidir: Ülke yaklaşık 17 bin adadan oluşmaktadır.

Türkiye ve Endonezya'da Kırsal Yoksullukla Mücadele Uygulamaları

Dünya çapında sosyal yardım mekanizmalarının tasarlanmasında en aktif rol oynayan kuruluşlardan biri Dünya Bankası olmuştur. Dolayısıyla bu mekanizmalar Dünya Bankası'nın faaliyet gösterdiği ülkeler arasında oldukça benzerdir. Endonezya'da uygulanan toplum için şartlı nakit transferi programları bir yana, Türkiye ve Endonezya'da da benzer programlar uygulanmaktadır. Endonezya'da uygulanan yoksullukla mücadele programının farklı yanı ise, Türkiye'deki dağınık yardım türlerinin aksine, kapsamlı ve bütüncül bir programa, daha da önemlisi ise, bir hedefleme mekanizmasına sahip olmasıdır.

İki ülkede de sosyal yardımlar, aynı ve nakdi yardımlar olarak iki kategoride incelenebilir. Türkiye'de başlıca aynı yardımlar gıda, yakacak, özürli ihtiyaç yardımları ve öğrenci barınma, taşıma, eğitim materyali ile iâşe ihtiyaçları için sağlanan yardımlardır. Endonezya'da ise yoksullar için burs programları, ücretsiz sağlık hizmetleri ve pirinç yardımı gibi yardımlar bulunmaktadır. Türkiye'de verilmekte olan nakdi yardımlar eğitim ve sağlık alanındaki şartlı nakit transferleri ile barınma amaçlı aktarılan kaynaklar ve afet yardımlarıdır.⁶ Endonezya ise nakdi yardımlar ve eğitim ve sağlık alanındaki şartlı nakit transferlerine ek olarak, kırsal kesimde toplum için şartlı nakit transferi programını uygulamaktadır.

Türkiye'deki uygulamalara bu denli benzer sosyal yardım mekanizmaları ile Endonezya'da başarı sağlanırken, Türkiye'de kırsal yoksulluk neden giderek artıyor? Bu sorunun cevabı iki ülkedeki sosyal yardım mekanizmaları arasındaki iki temel farkta yatmaktadır: erişim olanakları ve kaynak dağıtım etkinliği.

1. Erişim olanakları

Yaklaşık 17 bin adadan oluşan Endonezya'da sosyal yardıma erişim, Türkiye'dekine kıyasla daha başarılı bir şekilde sağlanmaktadır: İhtiyaç sahipleri Türkiye'de başvuru esasına göre belirlenir ve başvuru sahiplerinden başvurudan önce bazı belgeleri edinmeleri beklenirken, Endonezya'da hanehalkı yardımları en alt düzey yerel yönetimler tarafından Endonezya İstatistik Kurumu'nun belirlediği somut kriterlere göre oluşturulan listeler vasıtasıyla belirlenmektedir.⁷

Türkiye'deki kriterler ve yardıma ulaşma sürecine bakıldığında başvuruya dayanan ve kurumsallaşmamış yöntemler dikkati çekmektedir. Yardım başvuruları ailedeki yetişkin bir kişi tarafından, bir dilekçenin ailedeki her kişiye imzalatılmasından sonra yapılmaktadır. Her yardım için ayrı olarak belirlenmiş olan başvuru evrakları toplandıktan sonra kaymakamlıklara başvurulmaktadır. Başvurunun değerlendirilmesi aşamasında, Sosyal

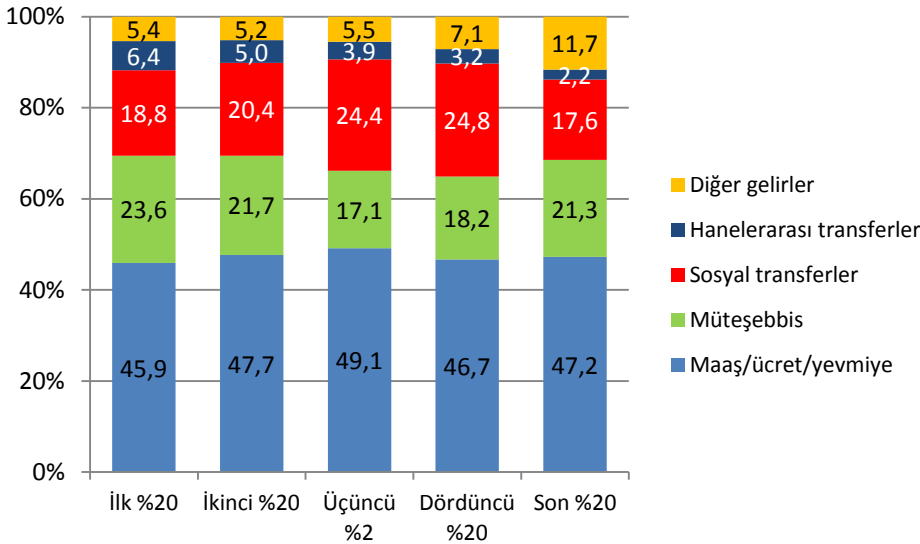
⁶ Kaynak: Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü, www.sosyalyardimlar.gov.tr

⁷ Kaynak: Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü ve ILO Subregional Office for South East Asia, Indonesia: Conditional Cash Transfer to the Poor.

Yardımlar Bilgi Sistemi (SOYBİS) kullanılarak başvuran ailenin maddi durumu incelenmektedir. SOYBİS içinde 13 kurumdan elde edilen 28 gösterge bulunmaktadır. Maddi destek şartlarını sağlayan aileler ve yaşadıkları çevre yetkililer tarafından ziyaret edilerek durum tespiti yapılmakta, ardından Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı (SYDV) yardım kararını vermektedir. Yardım kararı vakıf mütevelli heyetinin toplanması ile verilmektedir ve mütevelli heyeti başkanının kaymakam olması, yardım kararlarını büyük ölçüde kaymakamların inisiyatifine bırakmaktadır. Dolayısıyla bölgedeki siyasi örgütlenme sosyal yardım kararlarında etkili olabilmektedir. Ayrıca mütevelli heyetlerinin toplanma süreleri arasındaki zaman uzadıkça yardıma ihtiyacı olan kişilerin bekleme süresi de artabilmektedir.

Türkiye'de kırsal bölgede yaşayanların sosyal yardımlara erişimini zorlaştıran, yardıma erişim süresini uzatan ve yardım alma sürecini belirsiz bir hale getiren bu yapı, sosyal yardımlara erişim maliyetini artırmaktadır. Bunun sonucunda ihtiyaç sahipleri uzun, maliyetli ve belirsiz bir bürokratik sürece girmeye alternatif olarak akraba, komşu ve yakın çevreden yardım talep etmeyi tercih edebilmektedir. Türkiye'de %20'lik gelir grupları için gelir türlerinin dağılımı incelendiğinde, gelir seviyesi düştükçe haneler arası transferlerin kaynaklar içindeki payının arttığı görülmektedir (Şekil 5). En düşük gruplar için sosyal transferlerin payı ise orta gelir gruplarına nazaran daha düşüktür. Diğer bir deyişle sosyal transferler olması gerektiği gibi düşük gelir grubuna değil, orta gelir grubuna fayda sağlamaktadır. Bu durum, transferlerin dağılımındaki etkinlik sorununun önemli bir göstergesidir.

Şekil 5. Türkiye'de gelir grubuna göre gelir türlerinin dağılımı, 2010

Kaynak: TÜİK

Endonezya'da ise çeşitli sosyal yardımlara uygunluk kriterlerini sağlayan haneler Endonezya İstatistik Kurumu tarafından belirlenerek yerel yönetimlere bildirilmekte ve yerel yönetimlerce ailedeki kişi sayısı, eğitim düzeyi, kadınların ve 7-18 yaş arasında

bulunan çocukların sayısı gibi kriterler göz önüne alınarak yeniden değerlendirilmektedir. Kurum tarafından çeşitli anketler yolu ile toplanan bilgilerin büyüklüğü ve kalitesi bu anlamda önemli bir etki yaratmaktadır. Oluşturulan yeni listelerdeki aileler, İstatistik Kurumu tarafından ziyaret edilerek gözlem yapılmakta, ailelere evlerinde kayıt formu doldurulmaktadır. Aileler daha sonra kendileri için çıkarılan kartları kullanarak yakınlarındaki postanelerden nakdi yardımlarını 3 ayda bir alabilmektedir. Şartlı nakit yardımları için ise yardımı alan ailenin şartları sağlamaya devam edip etmediği periyodik olarak kontrol edilmektedir.

Endonezya'da nakdi transferler için ihtiyaç sahiplerinin belirlenme kriterleri

1. Evin büyüklüğü (metre kare)
2. Evin yer döşemesi
3. Ev duvarında kullanılan malzeme
4. Evdeki hijyen koşulları
5. İçme suyu kaynağı
6. Ana aydınlatma kaynağı
7. Günlük yemek pişirme için enerji kaynağı
8. Evde et/tavuk/balık yenme miktarı
9. Günde kaç öğün yemek yendiği
10. Ev sakinlerine yılda kaç defa yeni giysi alındığı
11. Sağlık ocağına gidebilmek için finansal kaynak olup olmadığı
12. Aile reisinin ana geçim kaynağı
13. 500,000 rupinin üzerinde değeri olan eşya sahipliği (tasarruflar, altın, renkli TV, besi hayvanları)

Erişim olanaklarının iki ülke arasında bu derece farklı olması yoksullukla mücadelenin sonuçlarını etkileyen önemli bir faktördür. Endonezya'da İstatistik Kurumu tarafından belirlenen göstergelere göre yardım alabilecek durumdaki aile listeleri yerel yönetimlere bildirilmekte, yerel önetimler ise kontrol edilecek son listeleri oluşturmaktadır. Türkiye'de kullanılan SOYBİS gibi modern bir yazılım teknolojisi Endonezya'da bulunmamaktadır; buna rağmen Endonezya'da hanehalkı yardımlarında daha etkin bir hedefleme yönteminin izlendiği görülmektedir. Diğer bir deyişle Endonezya'da devlet ihtiyaç sahiplerinin belirlenmesinde aktif rol oynarken, Türkiye'de yardımlardan haberdar olan ve başvurabilecek durumdaki kişiler yardımlardan yararlanabilmektedir. Bu durum Türkiye'de sosyal yardımların ulaştırılmasında etkinlik sorunlarına neden olabilmektedir.

2. Kaynak dağılımının belirlenmesinde yerel katılım

Kırsal yoksulluğun azaltılmasında hanehalklarına verilen ayni ve nakdi yardımlar tek başına yoksulluktan kurtulmayı sağlamakta etkili olmayabilir. Kırsal bölgelerin kalkınmasını sağlayacak erişim, eğitim ve sağlık gibi alanlardaki projeler bu anlamda kırsal kesimin yaşam koşullarının iyileştirilmesinde son derece önemlidir.

Türkiye'de kaynak dağılım mekanizmasını belirlenmesinde yararlanıcıların dağıtım kararlarında söz sahibi olması ilkesi, özel girişimler tarafından yapılan bazı mikro düzeyde uygulamalar haricinde benimsenmemektedir. Kamu tarafından, bölgelerdeki yoksulluk tür ve seviyesine göre farklılık gösterecek şekilde tasarlanmamış genel geçer politikalar bulunmaktadır. Kırsal kesimin yaşam koşullarını belirgin şekilde iyileştirebilecek olan içme suyu kaynakları ve yol yapımı gibi yatırımların yapılması için 2006 yılında Köylerin Altyapısının Desteklenmesi (KÖYDES) projesi başlatılmıştır. Ancak KÖYDES'in yatırım öncelikleri merkezi olarak belirlenmekte, illere ayrılmış kaynakların köylere dağılımı ise valinin başkanlığında il genel meclisi başkanı, il özel idaresi genel sekreteri ve kaymakamların yer aldığı bir komisyon tarafından yapılmaktadır. Endonezya ise Asya Krizi'nden sonra başlatılan ve 2007 yılında genişletilerek tüm ülke bazında uygulamaya konulan toplum için şartlı nakit transferleri programları bulunmaktadır. Bu programlar bölgelere yapılan altyapı ve yoksullukla mücadeleyle yönelik yatırımlarda yerel katılımı desteklemektedir. Diğer bir deyişle yoksullar kendi bölgeleri için yol yapımı, okul onarımı, girişimcilerin desteklenmesi gibi kararlarda proje geliştirebilmekte ve karar alma sürecinde aktif rol oynamaktadırlar. Endonezya'da kırsal alanda yerel demokratik katılımın kaynakların etkin dağılımını nasıl sağladığına bir örnek oluşturması açısından kırsal alanda Toplum İçin Şartlı Nakit Transferi (PNPM Kırsal) programının işleyişine bakmak faydalı olacaktır.

Toplum için şartlı nakit transferinin uygulanması (PNPM Kırsal)

PNPM Kırsal uygulaması genel olarak dört aşamada incelenebilir. Bir uygulama dönemi 12 ile 16 ay sürmektedir ve devlet tarafından her bölgeye ayrılan fonların köylerin ihtiyaçlarına göre dağılımının belirlenmesi, projelerin uygulanması ve sonuçların izlenmesini kapsamaktadır. Aşağıdan yukarıya planlamanın bir örneği olan PNPM Kırsal, birçok aşama içermektedir:⁸

Aşama 1. Uygulayıcılar köylere giderek bilgilendirme toplantıları ve çalıştaylar düzenlemektedir. Bu toplantılar sosyal yardım programlarına katılımın yüksek olmasını sağlamak ve toplantılara ilgi uyandırmak için yapılmaktadır.

Aşama 2. Planlama toplantıları yapılmaktadır. Bu toplantılarda köylüler fonların dağılımında göz önüne alınmak üzere fikirler üzerinde tartışmaktadırlar. Kadınlar için ayrıca toplantılar düzenlenmektedir. Bu düzenleme ile kadınların katılımının ve

⁸ 2011 PSF İlerleme Raporu, PNPM Mandiri

kararlardaki etkinliğinin artırılması hedeflenmiştir. Fondan kaynak ayrılan tekliflerin yaklaşık yüzde 60'ı kadınlardan gelmektedir.

Aşama 3. Köyün ihtiyaçları üzerine görüşmek için yerel temsilciler belirlenmektedir. Köylerin bağlı olduğu bölgelerde yapılan bu toplantılara her köyden köy liderleri, dini liderler veya öğretmenler gibi saygı duyulan kişiler ve ikisi kadın olmak üzere köyden seçilen üç kişi daha katılmaktadır. Katılımcılar teklif hazırlama konusunda basit bir eğitim aldıktan sonra köyleri için teklifleri sunarak hep birlikte tartışmaktadırlar. Bu tartışmalardan sonra ise teklifler önceliklendirilmektedir.

Aşama 4. Mühendislik çalışmaları ve maliyet hesaplamaları uzmanlar tarafından yapılarak bütçe belirlenmektedir.

Aşama 5. Bütçenin belirlenmesiyle proje uygulamaya konmaktadır. Projelerin etkinliği, uygulama sırasında yapılan denetimler ve uygulama sonrasında yapılan analizler ile ölçülmektedir. Denetim ve değerlendirmeler sonucunda bir sonraki yıl için bütçe belirlenmekte ve bu döngü en fazla 5 yıl olmak üzere, ihtiyaç doğrultusunda uzatılarak devam etmektedir.

2011 yılı değerlendirme raporuna göre programın başladığı 2008 yılından bu yana program kapsamında birçok altyapı çalışması yapılmıştır (Tablo 1). Bunun yanı sıra eğitim ve sağlık alanlarında çok çeşitli aktivitelere geniş destekler verilmiş olduğu görülmektedir. Kadınların girişimcilik faaliyetleri ve istihdamına ise ayrıca yenilenebilir fonlar biçiminde kaynak aktarımı yapılmıştır. PNPM Kırsal için programa dâhil olan toplam 5020 kırsal bölgenin her birine 84,000\$ ile 330,000\$ arasında değişen miktarlarda bütçe tahsis edilmektedir. Bu bütçenin köylere ve projelere paylaşılmasında bütün yetki yapılan bölge toplantılarının katılımcılarına verilmiştir. Programın başarısı, bölgedeki diğer ülkeler için de uygulanabilir bir örnek oluşturması ile Kenya, Bangladeş, Hindistan, Moğolistan, Filipinler, Sri Lanka ve Vietnam gibi ülkelerin de ilgi göstermesine neden olmuştur. Program pilot olarak Afganistan'da da uygulanmaktadır.

Tablo 1: PNPM Kırsal uygulamaları, 2008-2011

Alt proje türü	2008-2011 dönemi uygulamaları
Çiftlik ve kırsal alanda yol yapımı (km)	68,821
İnşa edilen köprü	8,142
İnşa edilen sulama sistemi	6,527
İnşa edilen temiz su sistemi	29,701
İnşa edilen açık tuvalet ve yıkanma tesisi	16,101
İnşa edilen veya yenilenen okul binası	21,855
İnşa edilen veya yenilenen sağlık tesisi	10,839
İnşa edilen köy elektrik sistemi	1,401
Desteklenen eğitim faaliyetleri	120,590
Desteklenen sağlık faaliyetleri	1,301
Kadınlar için yenilenebilir fon destekleri	258,578

Kaynak: 2011 PSF İlerleme Raporu, PNPM Mandiri.

Sonuç

Kırdan kente göçün artması ile birlikte Türkiye'de kırsal yoksullukla mücadelenin güçlü bir gündem oluşturmaktan uzaklaştığı görülmektedir. Türkiye ile benzer ekonomik koşullarla birlikte ciddi dezavantajlara sahip Endonezya ise kırsal yoksullukla mücadelede galip gelmiştir. Endonezya, Türkiye'ye kıyasla hem ulaşım imkânlarını kısıtlayıcı bir coğrafi yapıya, hem de 240 milyon gibi çok yüksek bir nüfusa sahiptir. Bu 240 milyonluk nüfusun Türkiye'ye göre daha büyük bir bölümü kırsal bölgelerde yaşamaktadır. Türkiye'de kırsal yoksulluk giderek artarken tüm bu dezavantajlarına rağmen Endonezya'nın bu mücadelede büyük başarı yakalamış olması, iki ülkenin kırsal yoksullukla mücadeleye yaklaşımı arasındaki iki temel farktan kaynaklanıyor olabilir. Bunlardan birincisi, Endonezya'da yoksulların yardımlara erişimi kolaylaştıran mekanizmalardır. Endonezya 17 bin adasında yaşayan milyonlarca yoksulu evlerinde ziyaret ederek sosyal yardımlardan yararlandırabilirken Türkiye'de sosyal yardımlara başvurmanın getirdiği belge toplama ve takip maliyetleri hem zaman hem de ulaşım masrafları açısından yoksulları zor durumda bırakmaktadır. Bunun bir sonucu olarak kırsal alandaki yoksullar devlet yardımlarına başvurmakla uğraşmak yerine haneler arası transferleri tercih etmektedir. Bu durum, sosyal yardımların etkili dağıtımında açık bir sorun olduğuna işaret etmektedir. Ayrıca Türkiye'de kırsal yoksullukla mücadele birçok farklı gündem arasında kendine yer bulamazken, Endonezya alan araştırmaları ile desteklenmiş bütüncül bir yoksullukla mücadele programı oluşturmuş ve uygulamaya koymuştur.

İki ülkenin kırsal yoksullukla mücadeleye yaklaşımı arasındaki ikinci temel fark ise yardımların dağıtılmasında etkin kaynak kullanımını mümkün kılan, ihtiyaçların belirlenmesinde yerel katılıma yer verilmesidir. Toplum için şartlı nakit transferi programlarının uygulanması yerel meclisler vasıtasıyla sağlanmakta, böylece hem ihtiyaç tespiti yerel halkın sorunlarını doğrudan çözmeye yönelik olarak yapılmakta, hem de bölgede görevlendirilecek uzman heyeti ve kurumların maliyeti büyük ölçüde azaltılmış olmaktadır.

Endonezya'nın kırsal yoksullukla mücadeleye yönelik tasarladığı ve büyük başarı kazanan çok yönlü, aktif ve katılımcı program, Türkiye için önemli bir örnek oluşturmaktadır. Halihazırda birçok alanda detaylı veri toplanmakta olan Türkiye için de böyle bir programın ülkemizin koşullarına uygun biçimde tasarlanması mümkündür. Bunun için Türkiye'de her yıl yapılan ve 26 alt bölge düzeyinde (NUTS2) anlamlı sonuç veren Gelir Yaşam ve Hanehalkı İşgücü anketlerinin kırsal bölgeleri temsil gücü, kırsal yoksullukla mücadelede kullanılması mümkün olacak şekilde geliştirilebilir. SOYBİS gibi vatandaşların gelir ve yaşam koşulları hakkında ayrıntılı bilgi sağlayan sistemlerin daha etkin kullanılmasıyla da ihtiyaç sahiplerinin sosyal yardımlara daha az maliyetli ve kolay erişmesi sağlanabilir. Kırsal yoksullukla mücadele programları tasarlanırken Endonezya programı ile mevcut sistem arasındaki bu temel farkların göz önünde bulundurulması ise, Türkiye'nin kısa ve orta vadede kırsal yoksullukla mücadelede galip gelen taraf olmasına büyük katkı yapabilir.